

רג. פסח ויושע (?) / מי כמכה

מקור: כ"י ט"ש ס"ח 278.77 (העתקה מפוארת, ג). לפניו אופן. אחריו יי מלכנו לברדאני:
אנשי לוד בעשר ריעצת.
סימן: יוסף ברדאני.

מִי כָּמֹדָה < / יָמִים בְּרוּחַ אָפוּ מִיָּבֶשׁ
וְצָרִים בְּגִעְרָתוֹ מ[...]
סְגוּפִים עֲצָבוֹנָם מִחֶבֶשׁ
פִּיאָרוֹד יִי מֶלֶךְ גְּאוֹת לִבֶּשׁ

5 מִי < > כָּמֹדָה < / בְּגִדְיוֹ לְ[א] לִבֶּשׁ זָר
רִבְכִּיו מְנוּף עֶזֶר
דִּיכָא אֲנִי נוֹף יַחַד בְּ[נֶאֱזָר]
לִבֶּשׁ יִי עֵז הַתְּאָזָר

ביאור: 1 ימים ברוח אפו וכו': על פי שם' טו, ח. 2 מ[...]: אולי אפשר להשלים מ[כבש],
דהיינו מכניע. 3 סגופים: ישראל. עצבונם מחבש: מרפא את צערם, על פי תה' קמז, ד.
4 פיארוך: נוסף מעל השורה. יי מלך וכו': תה' צג, א. 5 בגדיו וכו': כנראה: איש לא
התפאר בתפארתו. 6 רבכיו: את רבבות ישראל. 7 דיכא אני נוף: השמיד את בכורי
(אני, מלשון 'ראשית אני') מצרים ('נוף'). כ[נאזר]: נראה להשלים: בכוח, על פי תה' סה,
ז: 'מכין הרים בכחו נאזר בגבורה'. 8 לבש וכו': תה' צג, א.

רד. פסח ויושע / קדושתא

מקור: כ"י דרופסי 253 דף 10 ואילך (ג). לפניו מי כמכה: אותותיך ומופתי ניסוך, ויי מלכנו:
איה המעלם מים, שניהם לברדאני. אחריו פיוט ד של יניי: בעת אשר נאמר עת צרה היא
(רבינוביץ, פיוטי יניי, א, עמ' 308). מקבילות לפיוט ד ראה במבוא פרק שנים עשר, הערה
106.

נזכר: זולאי, בביקורתו על ג"ש, פיוטים בבליים, עמ' 68.

נדפס: דוידסון, ג"ש, עמ' 131 ואילך.

סימן: א-ל, יושף חזן (במגן); מ-צ (כל אות פעמיים במחיה); ק-ת וביניהם יושף
(במשלש); יזכה לחיי העולמים] (כפיוט ד).

א אומץ תנין גדול נמלח

ביאור: 1 אומץ וכו': גבורתם של מצרים ('תנין גדול', יח' כט, ג) חלפה, עברה ('נמלח',

בְּשִׁלְחוֹ נָעִים כְּקֶלֶח לַח
 גִּז עַל אֲגֻמּוֹן וּמִימֵי דִילָח
 דָּאָג אֵיף שׁוֹלַח וְלֹא אֹלַח
 5 הֶפֶךְ לִכְבּ בְּזֶדוֹן נִכְלָח
 וְרֹדֶף, בְּחִיץ כְּבֹד לְפִלָּח
 זָהָב שְׁאֵלָה וְכָלִי בִדְלָח
 חֲשֵׁב לְבוֹז וּמַחֲשָׁבוֹ גִּילָח
 טָסִים בְּיָד רָמָה בְּמַסְלֹול נִצְלָח
 10 יְלָדֵי קָם וְקָח מִקָּל מִתְלַחֵלַח
 כִּי נָם פֶּן יֵרָאוּ הָרוּגֵי שְׁלַח
 לֹא נָחֵם גּוֹחֵם בְּאַרְחָם חָם בְּשִׁלָּח

ככ>תוב< ויהי בשלח פרעה >את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי
 קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבנו מצרימה<
 (שמ' יג, יז)
 [ונאמר] שלח אותות ומופתים >בתוככי מצרים בפרעה ובכל עבדיו<
 (תה' קלה, ט)
 [ונאמר] ישלח ממרום >יקחני ימשני ממים רבים< (שמ"ב כב, יז)
 [ונאמר] שלח משה עבדו >אהרן אשר בחר בו< (תה' קה, כו)
 [ונאמר] ישלח במ חרון אפו >עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים<
 (שם עח, מט)

על פי יש' נא, ו). 2 בשלחו: בשעה ששלח. נעים כקלח לח: כינוי לישראל (דוידסון).
 כקלח לח: כצמח רענן. 3 גז: עבר, והנושא: ישראל. על אגמון: על קנה הסוף, והוא כינוי
 מטפורי למצרים. ומימיו דילח: ועבר את מצרים. השווה יח' לב, ב. 4 דאג: תמהו מצרים.
 איך שולח וכו': איך שולחו ישראל ממצרים ולא נשארו משועבדים ('אולח', מלשון נאלח,
 על פי איוב טו, טז ועוד). 5 הפך לכב: התחרט. בזדון נכלח: ברשעות ישנה. נכלח: ישן,
 על פי איוב ל, ב: 'עלימו אבד כלח'. 6 ורדף: פרעה. בחיץ וכו': לפלח את כבדם של
 ישראל בחץ, על פי מש' ז, כג. 7-8 זהב ... לבוז: את הזהב והבדולח ששאלו ישראל
 ממצרים (שמ' יא, ב), חשב פרעה לקחת שלל ('לבוז'). ומחשבו גולח: אבל מחשבתו הופרה.
 9 טסים: מוסב על ישראל. נושא המשפט, בטור הבא: ילדי קם וכו'. ביד רמה: שמ' יד,
 ח. במסלול נצלח: בדרך מוצלחת. 10 ילדי וכו': צאצאי בני יעקב, שלקח מקל לח (בר'
 ל, לז). 11 כי נם וכו': מפני שאמר הקב"ה. הרוגי שלח: את המומתים בחרב, והכוונה
 לבני אפרים שהקדימו לצאת ממצרים ונהרגו בדרך, לפי האגדה במכילתא, בשלח, עמ' 76.
 וראה שם בהערה. 12 גוחם: יוצרם, הקב"ה, על פי תה' כב, י. בארחם: בדרך הישרה.
 חם בשלח: כאשר המצרים ('חם') שלחו אותם. בשרשרת הפסוקים, כאן ובהמשך, השמיט
 המעתיק את הציון: ונאמר.

[ונאמר] שלח חשך <ויחשך ולא מרו את דברו> (שם קה, כח)
 [ונאמר] שלח אורך ואמתך <המה ינחוני יביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך>
 (שם מג, ג)

א' מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ / יִסֵּד וְקָמִים הַחֲבֹט

שׁוֹנָא פְּדוּיֶיךָ כְּבִקֵּשׁ לְהַעֲבֹט

15 חוֹפְפָנוּ וְכִינּוּ בְּשִׁבְט

מְגִנֵּינוּ רָאָה אֱלֹהִים וְהִבֵּט

ב>רוך< מגן

ב מִן הַחֹר יָד שְׁלַח וְהִצִּיץ מִחֶרֶף

מוֹפֶת בְּתַחֲפִנְחָס צוּר אֵירֶךְ

נָתַן כָּלֵב גְּבוּרִיָּה מֶרֶךְ

20 נִיהַג כְּעֶדֶר חֲמוּקֵי יָרֵךְ

סָבְלָם בְּכַחוּ מְקוּשֵׁי פֶרֶךְ

סִיקַל אֶרֶח וְעָדִי בֶרֶךְ

עָלּוּ חֲמוּשִׁים בְּיַד עוֹרְכֵי עֶרֶךְ

עֵינֵם הָעֵלּוּ עֲצָמוֹת אֲבֶרֶךְ

25 פְּרוּכִים כְּרִיקָנוּ פּוֹרְכִים לְהַצְטָרֶךְ

13 משכנותיך: את בית המקדש. וקמים החבט: והכה ('החבט') באויבים ('קמים').

14 שונא פדוייך וכו': כמו שהכית את מצרים ('שונא פדוייך') כשביקשו לשעבדם ('להעבט').

15 חופפנו: הגן עלינו. והטור חסר, כמוכח מן החתימה הלקויה. ויש להשלימו במילה

שפתיחתה בנו"ן, כגון: נחינו. בשבט: אולי בשלטון. דוידסון גרס: שפט, והוא נגד החרוז.

16 מגנינו וכו': תה' פד, י.

17 מן החור יד שלח: מוסב על הקב"ה, על פי שיה"ש ה, ד. והציץ מחרך: על פי שיה"ש

ב, ט. 18 מופת וכו': הקב"ה ('צור') האריך ('אירך') את הנס במצרים ('תחפנחס', על

פי יר' מג, ז ועוד). 20 ניהג כעדר: על פי תה' עח, נב. חמוקי ירך: כינוי לישראל, על

פי שיה"ש ז, ב. 21 סבלם: נשאם, הקב"ה. מקושי פרך: מעבודה קשה, בסמיכות תיאור

הפוכה, על פי שמ' א, ג ועוד. 22 סיקל ארח: פינה את הדרך. ועדי כך: וקישט (את

ישראל) בעדיים, על פי יח' טז, יא ועוד. 23 חמושים: זריזים, כלשון התרגום לשמ' יג,

יח. ביד עורכי ערך: על ידי המסדרים מערכותיהם. כלומר, על ידי משה ואהרן. 24 עצמות

אברך: את עצמות יוסף המכונה 'אברך' בבר' מא, מג. על פי שמ' יג, יט. 25 פרוכים:

ישראל. כריקנו: כאשר רוקנו. והשווה תרגום אונקלוס לפסוק: 'וינצלו את מצרים' (שמ'

יב, ל) 'ורוקינו'. פורכים: את המעבידים אותם בפרך. להצטרך: כנראה עד שנעשו נצרכים.

וראה ברכות ט ע"ב: 'וינצלו את מצרים – א"ר אמי מלמד: שעשאוה כמצודה שאין בה דגן.

פְּדִיוֹנָם [...] ...]

צָבָאָם צוֹר בְּצָבִי לְבָרְךָ

צִיעֲדָם וַיִּסַּב אוֹתָם דְּרָךְ

ככת>וב> ויסב אלהים את העם >דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים> (שמ' יג, יח)

[ונאמר] ויסע כצאן עמו >וינהגם כעדר במדבר> (תה' עח, נב)

[ונאמר] וינחם לבטח ולא פחדו >ואת אויביהם כיסה הים> (שם עח, נג)

[ונאמר] יסע קדים בשמים >וינהג בעזו תימן> (שם עח, כו)

[ונאמר] נחית כצאן עמך >ביד משה ואהרן> (שם עז, כא)

[ונאמר] נפשי ישובב >ינחני במעגלי צדק למען שמו> (שם כג, ג)

ב' שְׁמוֹ / אֶיחָד בְּצָבָא אוֹפְנִי

30 בְּנִטְעַת חֲמֶדֶת גִּפְנִי

בְּרִצּוֹן מְפֹל פְּנִי

יְקִימֵנוּ וְנִחֲיָה לְפָנֶי

ב>רוך< מחיה

ג קֶץ לְכָל תַּכְלָה תִּקְנֶת לְהוֹשֶׁעַ

יְקוֹשִׁי עוֹצֵב וְנִשְׁוֹאֵי פֶשַׁע

35 וְקֶץ קִבְעַת לְהוֹשֶׁעַ

קוֹלָם מְלִיד נִגְדָדֶךָ כְּהוֹשֶׁעַ

רוֹדִים בְּמַפּוֹת תִּשָּׁע

ור"ל אמר: עשאוה כמצולה שאין בה דגים'. 26 פדיונם: של ישראל. המעתיק השאיר את המשך השורה ריק. 27 צבאם: של ישראל. צור: הקב"ה. בצבי לברך: כדי לברך אותם בתפארת צבי, או: כדי להוליכם לארץ הצבי. 28 ציעדם: הוליכם, ושייך לטור שלפניו. ויסב וכו': על פי הפסוק הסמוך.

29 כצבא אופניו: כמלאכים. 30 בנטעת: כמו בנטע. חמדת גפניו: גפניו החמודים. כלומר, ישראל בסמיכות תיאור הפוכה. השווה תה', פ, ט ועוד. 31 ברצון: בחסד. מכל פניו: מכל קצווי תבל. 32 יקימנו וכו': הו' ו, ב.

33 קץ לכל תכלה: על פי תה' קיט, צו. ור"ל: קץ לגאולתם של ישראל. תקנת להושע: קבעת להושע. 34 יקושי עוצב וכו': את ישראל הנוקשים בעצב, בייסורים. ונשואי פשע: על פי תה' לב, א. 35-36 וקץ ... כהושע: קבעת זמן לגאולתם של ישראל כאשר הוקשב ('כהושע') קולם ממצרים ('מלוד'), על פי שמ' ב, כג-כד. 37 רודים: את המצרים. במכות תשע: נראה שחסרה כאן מילה, ויש להשלים מעין 'הכית' או כיו"ב. 38 בעשירית: במכה

שֶׁרָפָה בְּעֶשְׂרִית גוֹי רָשָׁע
 פָּנִים הָעִזּוּ וְרָדְפוּ לְהִיתָרֵשׁ
 רְחוּמִים קָרְאוּ וְתִישַׁע
 שְׁלִיחַ הַשִּׁיבָם הַיּוֹם נִיּוֹשָׁע
 שְׁתּוּקוֹ וְהִתְיַצְבוּ וְרָאוּ יֵשַׁע
 תְּהוֹמוֹת נִבְקָעוּ / וְצָרִים נִטְבָּעוּ / וּבָרִים שֶׁעָשָׂה
 תִּקְיָה תִּקְיָה וְתִקְיָה וְיֹשֵׁעַ

ככת>וב> ויושע יי <ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים
 מת על שפת הים> (שמ' יד, ל)
 [ונאמר] ליי הישועה <על עמך ברכתך סלה> (תה' ג, ט)
 [ונאמר] יי הושיעה <המלך יעננו ביום קראנו> (שם כ, ו)
 [ונאמר] ועל> <ו>מו>שיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיה ליי המלוכה>
 (ער', כא)
 [ונאמר] והיה יי למלך <על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד>
 (זכ' יד, ט)

ד אל נא

יום שֶׁשָׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן לְהִתְרוֹמָה
 זִרְזוּ חֲמוּשִׁים מִמְּצָרֵיהָ
 כִּי מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח לְרוֹמָה
 יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה

5 הִלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים מִתַּחֲלַת מִסְעָם

העשירית. 39 להיתרשע: להרשיע עוד יותר. 40 רחומים: כינוי לישראל. ותישע:
 ושמעת. 41 שליח: משה. 42 שתוקן וכו': על פי שמ' יד, יג-יד. 43 וברים: כמו:
 ואת הברים, את ישראל, על פי שיה"ש ו, ט ועוד. שעשע: שימח. 44 תקיף: הקב"ה. תקף
 ותיקן: חיזק ואימץ.

פיוט ד 1 יום ששה עשר וכו': הפייטן מסתמך על מסורת ולפיה יציאת מצרים הייתה
 בשישה עשר בניסן, דהיינו ממחרת יום הפסח, ומכאן הוא מונה את המאורעות בהתאם,
 והוא נגד מקרא מפורש בבמ' לג, ג. אבל מ' איש-שלום, במהדורתו למכילתא (בשלח, פ"א
 הערה יג), מעיר שהמגן אברהם, בפירושו לילקוט שמעוני ('זית רענן'), מביא דעה שיצאו
 בשישה עשר, אך לא עלה בידי למצוא מקור זה. ראה גם במבוא, פרק שנים עשר, הערה
 106. להתרוממה: להתנשא מכוח גאולתם. 2 זורזו חמושים: מקרא ותרגמו, שמ' יג,
 יח. 3-4 ממחרת הפסח ... יצאו וכו': במ' לג, ג. 6 לים כהגיעם: נראה שהטור לקוי

לַיִם כְּהַגִּיעֵם

חַל יוֹם תַּשְׁעָה עָשָׂר וְנִשְׁמַע שְׁמֵעַם
וַיִּגְד לְמִלָּךְ מִצְרִים כִּי כָרַח הָעַם

10 יוֹם עֲשָׂרִים רַדְפוּם הוֹמִים עַל הַיָּם
יוֹם עֲשָׂרִים וְאַחַד הַשִּׁיגוּם חוֹנִים עַל הַיָּם
הַיּוֹם הַזֶּה נִבְקַע הַיָּם
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ הַיָּם

עַתָּה רְאוּם מִצְרִים יַחַד
וְדוֹרְךָ לְמוֹלוֹ סוֹס יַחֲדִיד וּמִיּוֹחַד
15 לְקַרְקַע תַּהוֹמוֹת יָרְדוּ כְּאַחַד
לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אַחַד

וְשׁוֹרְרוֹ כְּאַחַד
בְּפֶה אֶחָד / וְלִשׁוֹן אֶחָד
וְדַבּוֹר אֶחָד / לִיַּחֲדִיד וּמִיּוֹחַד
20 יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד

מצד מקצבו. 7 ונשמע שמעם: תחילה כתב המעתיק: ונשמע קולם ואחר כך תיקן. ור"ל: נשמע עניינם ('שמעם') במצרים, שהרי היו צריכים לחזור. 8 ויגד וכו': שמ' יד, ה. 9 רדפום הומים: המצרים רדפו אחריהם בקול גדול, במהומה. על הים: אולי צ"ל: עד הים. 'על הים' גם בטור הבא. 10 השיגום וכו': על פי שמ' יד, ט. 11 היום הזה: כמו: ביום הזה, בעשרים ואחד בניסן. 12 ובני וכו': שמ' יד, כט. 13 יחד: כולם. 14 ודורך וכו': על פי דרשתו של פפוס: 'רכב פרעה על סוס זכר, כביכול נגלה עליו הב"ה על סוס זכר ... רכב פרעה על סוס נקבה, כביכול נגלה עליו הקב"ה על סוס נקבה' וכו'. ראה מכילתא, בשלח, עמ' 112. והוא על פי הפסוק בחב' ג, טו: 'דרכת בים סוסיך'. 15 לקרקע וכו': שמ' יד, כח. 16 לא נשאר וכו': שמ' יד, כח. 17 כאחד: ביחד. 19 ליחיד ומיוחד: לה'. 20 יי אלהינו וכו': דב' ו, ד.

רה. פסח ויושע / פיוט ה

מקורות: כ"י אוקספורד 2687/9 (העתקה מפוארת. מנוקד ברובו, נ). סדר השירים בכה"י: (1) אגמונו שלחף ליוסף בירבי ניסן עד סוף פיוט ד (נרפס: זולאי, ארץ ישראל ופיוטיה, עמ' 182 ואילך עד סוף פיוט ג). (2) קדוש קדוש קדוש קראוך קהל כמהיי ליהודה חזק (נרפס: פליישר, פרוודיה של הקדושתא, עמ' 584). (3) אמנם עשר שירות. (4) קיקלר: איכר וצמדו. (5) מזמור